

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ РИЗИКАМИ ТА БЕЗПЕКОЮ: ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ, ПОНЯТТЯ ТА ВИЗНАЧЕННЯ

Русавська В.І.,

здобувач вищої освіти спеціальності 015 «Професійна освіта
(Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської
продукції та харчові технології)»

Курепін В.М.,

канд.екон.наук, старший викладач
Миколаївський національний аграрний університет

Розробка та здійснення ефективних заходів щодо мінімізації неминучих збитків від надзвичайних ситуацій (НС), концентрація зусиль щодо запобігання НС природного та техногенного характеру висуваються до пріоритетних державних завдань. Від їхнього успішного вирішення залежать перспективи екологічно сталого розвитку економіки України, підвищення добробуту та здоров'я її населення

Пріоритетні завдання в галузі захисту населення і територій при НС в Україні є завдання прогнозування та попередження НС [1], при цьому завдання підвищення стійкості роботи об'єктів економіки розглядається як першочергове. Важливою цільовою складовою попередження НС (поряд із запобіганням) є пом'якшення (ліквідація) наслідків – зниження розмірів можливих втрат і збитків, зменшення масштабів НС.

Одним із видів техногенної безпеки є промислова безпека. Заходи щодо її забезпечення основна складова діяльність із підтримці стійкості функціонування об'єктів господарювання в НС. У сфері управління ризиками та безпекою за умов НС дуже важливо застосування методів державного регулювання [2]: створення нормативно-правової бази; здійснення ціленаправленої політики у галузі захисту населення та територій та НС; організаційні засади; економічні механізми попередження НС та пом'якшення їх наслідків.

Проблема попередження НС набуває все більшого значення у зв'язку з виникненням та динамікою зростання в країнах світу, Україні НС техногенного характеру. Рішення її може бути успішним при планомірному об'єднанні зусиль державних органів та громадських організацій [3] на базі сучасних досягнень науки і техніки, а також узагальнення вітчизняного та зарубіжного досвіду у цій галузі.

В останні часи основна увага в діяльності державної служби надзвичайних ситуацій України (ДСНСУ) приділяється ліквідації НС. Проте, незворотне зростання збитків від стихійних лих, аварій і катастроф об'єктів економіки робить ці зусилля менш ефективними [4]. Останні роки загальний економічний збиток від НС досягають 6-7% внутрішнього валового продукту (ВВП) країни.

Для вирішення проблем попередження, надійності, безпеки роботи об'єктів економіки у НС та ліквідації наслідків НС необхідно використовувати поняття стійкість, безпеку та ризик. Усі вони позначають рівень стабільності технологічних процесів, функціонування об'єктів економіки, життєдіяльності

територій. Дуже важливим є управління стійкістю об'єктів економіки у НС [5]. Поняття стійкість використовують для характеристики підготовленості та здатності до роботи у мирний час, а поняття безпека, ризик - для оцінки проблеми життєзабезпечення та профілактики (попередження НС).

Однак по суті всі вони (стійкість, безпека, ризик) позначають те саме - рівень стабільності технологічних процесів, роботи об'єктів економіки, галузей та життєдіяльності територій. Різниця між ними полягає в тому, що стійкість - це об'єктивна природничо і технічна характеристика, а безпека і ризик - соціально-суб'єктивні категорії.

Стійкість є фундаментальною якістю всіх більш-менш довго існуючих систем і визначає їх здатність зберігати свої властивості (структуру, стан, робочі параметри) у допустимих діапазонах за несприятливих зовнішніх умов.

Розрізняють два види стійкості - статичну та динамічну. Математична теорія стійкості є основою для вирішення проблем регулювання та стабілізації потенційно небезпечних технологічних процесів, проектування протиаварійної автоматики, прогнозування небезпечних явищ.

Ризик є найбільш наочним показником небезпеки тих чи інших подій. Поняття ризик завжди включає два елементи: частоту або ймовірність, з якою відбувається небезпечна подія, та наслідок цієї події. Слід сказати, що ризик фактично є мірою небезпеки.

Застосування поняття «ризик» дозволяє переводити небезпеку в розряд категорій, що вимірюються. Небезпека - це властивість чогось завдавати комусь або чомусь шкоди [6]. Часто використовують поняття «ступінь ризику», по суті, не відрізняється від поняття «ризик», але лише підкреслює, що йдеться про вимірювану величину.

Питання стійкості та безпеки виробництва, регулювання ризику, життєзабезпечення населення в НС мають бути контрольованими та керованими. Під управлінням стійкістю розуміється стабілізація, підвищення чи зниження її залежно від конкретної обстановки та поставленої мети.

Отже, велике різноманіття джерел НС, безліч заходів та засобів протидії їм вимагають підвищення рівня автоматизації управління стійкістю, безпекою та ризиком. У системі попередження та запобігання НС, підвищення стійкості функціонування об'єктів економіки у НС важливе місце займають профілактика виникнення джерел НС та безпосередньо підготовка до дій у ситуаціях, що склалися.

Бібліографічний список

1. Герасіменя О. А., Курепін В. М. Концепція захисту населення і території у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій // Актуальні проблеми життєдіяльності людини в сучасному суспільстві : тези доповідей здобувачів вищої освіти інженерно-енергетичного факультету та інших учасників освітнього процесу за результатами тематичного «круглого столу» на інженерно-енергетичному факультеті, м. Миколаїв, 18-20 листопада 2020 р. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020. С. 10-12. URL:<http://dSPACE.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8122>.

2. Курепін В. М., Курепін Д. В. Державне управління у сфері цивільного захисту та безпеки життєдіяльності в умовах реформування місцевого самоврядування та децентралізації влади. *Modern Economics*. 2020. № 19(2020). С. 94-100. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/7419>.

3. Іваненко В. С. Органи управління в конфліктних і надзвичайних ситуаціях // Глобальні цілі сталого розвитку – безпека світу, соціально-економічні та екологічні прояви, можливості активізації партнерства : тези доповідей - здобувачів вищої освіти денної й заочної форм навчання за результатами щорічного тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті, м. Миколаїв, 12 листопада 2020 р. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020. С. 29-31. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8203>.

4. Курепін В. М. Механізм управління безпекою вітчизняних підприємств на засадах маркетингу // Сучасний маркетинг: стратегічне управління та інноваційний розвиток : матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції присвяченої до 90-ча заснування Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П. Василенка, 17-18 жовтня 2020 року. Харків : Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка, 2020. С. 154-158. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8183>.

5. Сидоренко В. В. Система захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру / Глобальні цілі сталого розвитку – безпека світу, соціально-економічні та екологічні прояви, можливості активізації партнерства : тези доповідей здобувачів вищої освіти денної й заочної форм навчання за результатами щорічного тематичного «круглого столу» на обліково-фінансовому факультеті, м. Миколаїв, 12 листопада 2020 р. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020р. С. 49-51. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8205>.

6. Попружук Р. О. Необхідні умови досягнення безпеки життєдіяльності // Актуальні проблеми життєдіяльності людини в сучасному суспільстві : тези доповідей здобувачів вищої освіти інженерно-енергетичного факультету та інших учасників освітнього процесу за результатами тематичного «круглого столу» на інженерно-енергетичному факультеті, м. Миколаїв, 18-20 листопада 2020 р. Миколаїв : Миколаївський національний аграрний університет, 2020. С. 47-49. URL:<http://dspace.mnau.edu.ua/jspui/handle/123456789/8141>.